

BAHTİYAR VAHABZADE’NİN PUBLİSİSTİKASI

ÖZET

Türk Dünyası’nın meşhur şairi Bahtiyar Vahabzade sanatının ana hattını oluşturan şiirlerinin yanında, konu ve sanat bakımından zengin, aktüel ve oldukça seviyeli olan siyasi ve sosyal sahalarda yazdığı yazılarıyla da dikkat çekmektedir. Çünkü, publisistika toplumun ilerlemesinde, büyük rol oynayan kamuoyunun oluşmasını, biçimlenmesini etkilemek için geniş imkanlara sahiptir. Bahtiyar Vahabzade Batı Avrupa, Rusya, Türkiye ve Azerbaycan’da oluşmuş publisistika geleneklerinin en belirgin ve güzel özelliklerinden etkilenerek çağdaş ve milli bir publisistika ortaya koymuştur.

Bahtiyar Vahabzade gazeteciliğin değişik alanlarında (siyasi, ahlaki-etik, analitik, sanat vb.) ve türlerde (mülakat, eleştiri, makale, fıkra, mektup vb.) değerli ve devrin güncel problemlerine değinen eserler ortaya koymuş, milli publisistika sanatını fikir, içerik, konu, dil ve üslup açısından çok daha zenginleştirmiştir.

Bahtiyar Vahabzade’nin gazetecilik sanatı kendisinde sanat ve bilimsel düşünceyi bir bütün olarak yansıtmış, bunun sonucunda okuyucu kitlesini daha güçlü şekilde etkilemiştir.

B. Vahabzade’nin gazeteciliği sanat yönünden bir mükemmelliği sergilemektedir.

Anahtar Kelimeler: 1-Publisistika 2- Sosyal fikir 3- Edebi düşünce

ABSTRACT

The famous poet of the Turkish world Bahtiyar Vahabzade is also well known for his articles which he wrote about politics and social areas, because publicity plays an important role in the process of affecting and developing nations to a wide extent. He was affected by some particular and significant parts of Western Europe, Russia, Turkey and Azerbaijan’s traditions and made up a modern and national publicity.

In different parts of journalism, Bahtiyar Vahabzade has written on politics, morals, art, daily problems in the society and has enriched the art of national publicity in terms of content, subject, language, and manner.

Bahtiyar Vahabzade’s journalism displays excellence in terms of art.

Key words: 1- Publicism 2- Social Opinion 3- Literary thought

Publisistika hayatın bütün yönlerinde çağdaş güncel problemleri ilmi-mantuki delillere dayanarak canlı, açık, anlaşılır edebi vasıtalarla aksettiren sanat dalıdır. Bunun için, ister objektif gerçeklikteki, isterse de ilimde, sanatta hatta basında yansıtılmış çağdaş hayatın bütün yönlerini içine alır. Toplumunu etkilemek, halkın fikirlerini kendi maksadına uygun tarzda şekillendirmek, siyasi ve sosyal kurumları faal şekilde etkileyerek onları daha da sağlamlaştırmak başlıca sosyal fonksiyonudur. Cemiyetteki ilerlemeye, sosyal ahlaki ideale uygun hareket eder ve onu öncü kabul eder. İnsanlar arası iletişimde çok faydalı bir olgu olan publisistika bu bakımdan gelecek nesiller için vazgeçilmez bir kaynaktır. Devrin sosyal hadiselerinin açık ve canlı manzarasıdır. Hayat hadiselerini yansıtmada, toplumu, milleti belirlenen hedefler doğrultusunda yönlendirmede hem akla, hem de hissi duygulara hitap eder. Onları göz önünde bulundurur.

Yukarıda değindiğimiz gibi toplumun gelişmesinde, fikirlerin oluşumunda “publisistikanın” büyük rolü vardır. Bu sanat dalının teorisyenlerinden Y. P. Prokorof sosyal yapıya etki yapacak fikirlerin önemini vurgulayarak: **“Sosyal fikir, yani toplumun bakışına, cemiyetin menfaatine uygun olarak sosyal hayatın önemli olaylarının tüm yönleriyle anlaşılması, kavranılması ve değerlendirilmesini sağlayan fikir, genellikle nazari ve estetik şuurun gelişme seviyesiyle ilintilidir. Sosyal fikir çerçevesinde olayların anlaşılıp değerlendirilmesi, toplumun bu konuda sürekli hazırlığına, sosyal olayların açıklık ve çok yönlülüğüne, sürekli değişkenlik gösteren bu olaylara bütüncül yaklaşabilme ve geniş açıdan bakarak dikkatli değerlendirebilme gücüne bağlıdır.”**¹

Publisistika tarihi gelişme safhalarında, taşıdığı fonksiyonlara bağlı olarak bölümlere ve safhalara ayrılmış, çeşitli tarzları, üslupları ve üslup özellikleri belirlemiştir.

Kısaca açıkladığımız konu, mahiyet ve fonksiyonlarına göre publisistika oldukça güncel bir edebi sanat dalıdır. Bu yüzden de her devirde cemiyetin, milletin gelişmesine kayıtsız kalmayan siyasi ve sosyal sahada hizmet etmiş alimler ve düşünürler bu sanatı kullanmış ve onun imkânlarından yararlanmışlardır. Bu fikir adamlarından biri de Azerbaycan’ın halk şairi, Türk dünyasının şirin dili Bahtiyar Vahabzade’dir.

Türk dünyasının büyük şairi Bahtiyar Vahabzade sanatının ana hattını oluşturan şiirlerinin yanında, konu ve sanat bakımından zengin, aktüel ve oldukça seviyeli olan siyasi ve sosyal sahalarda yazdığı yazılarıyla da dikkat çekmektedir. Bu konulardaki eserlerini publisistika başlığı altında toparlayabiliriz. Vahabzade’nin pulisistikası Azerbaycan ilmi, edebi ve düşünce dünyasının şekillenmesinde ve gelişmesinde önemli rol oynamıştır.

Bahtiyar Vahabzade halkın içinden gelmiş vatanını ve milletini seven bir halk şairidir. Milletnin derdini kendi derdi bilmiş, ülkesinin acısını kendi acısı gibi kalbinde hissetmiş, kısacası ülkesi ve milletinin sevinci ve dertlerini bütün varlığıyla yaşamış ve yaşamakta olan bir şairdir. Onu bazen kul pazarında bir fehle, 20 Yanvar zamanı bir şehitin ana babası, çadır şeherciklerinde yalın ayak gezen bir yetim, bazen de vatanından zorla sürülmüş bir Karabağ göçgünü olarak görmekteyiz. Kendi deyişiyle “ben Vahabzade değilim milletimin diliyim” diyen Vahabzade milletin içindedir. Halkın derdini kendine dert bilen birinin publisistika dalında eserler vermesi çok doğaldır.

Şairin şiir sanatı şimdiye kadar belli derecede araştırılsa da publisistikası derinlemesine araştırılmamış, neticede Bahtiyar Vahabzade publisistikasının öğrenilmesinde büyük bir boşluk oluşmuştur. Halbuki, Azerbaycan’ın bu günkü tarihi dönüm noktasında buna büyük ihtiyaç duyulmaktadır.

Küçük çaplı bir makalede Bahtiyar Vahabzade publisistikasının ayrıntılı incelenmesinin zor olduğunun bilincindeyiz. O yüzden bu makalede publisistikanın genel bir değerlendirmesini ve Vahabzade’nin buradaki yerini ve önemini ele almaya çalıştık.

B. Vahabzade Publisistikasının Tarihi Edebi Kaynakları

B. Vahabzade’nin publisistikasını ele aldığımızda ilk önce bunun tarihi edebi kaynaklarını, beslendiği publisistik gelenekleri kısa şekilde de olsa hatırlamamız gerekir. Bu kaynakları sırasıyla Avrupa, Rusya, Türkiye ve Azerbaycan siyasi-sosyal ve edebi çevrelerinde gelişmiş olan publisistik gelenekler oluşturmaktadır. B. Vahabzade Avrupa, Rusya, Türkiye ve Azerbaycan’da publisistika geleneklerinin en güzel yönlerini benimsemiş ve milli özellik taşıyan çağdaş bir publisistika ortaya koymuştur.

XVII-XVIII asırlarda, İngiltere’de Jonatan Svift, Daniyel Defo, Henri Fildung; Fransa’da Volter, Beni Didro, Jan Jak Russo gibi önemli şahsiyetlerin publisistik eserleri devrin siyasi ve sosyal olaylarını büyük ölçüde etkilemiş, etkili bir toplumsal düşünce ortaya çıkarmıştır. 19. yüzyılın birinci yarısında Almanya’da Lüdvig Börn, Henrik Heyne; 19. yüzyılın ikinci yarısında ise Fransa’da Viktor Hügo, Emile Zola; 20. yüzyılda genellikle batıda Romen Rollan, Anri Barbüs, Henri Man, Tomas Man, Ceyms Oldriç gibi dünya çapında ünlü klasikler güçlü publisistik eserler vermişlerdir.

¹ Yevgeni Pavloviç Prohorov. Publisistika v jizni obşşestva, Moskvskovo, İzdatelstvo Moskova Üniversitesi, 1968, say.46

Rusyada A.S. Puşkin, F.M. Dostoyevski, L.N. Tolstoy A.P. Çexov vb. klasiklerin edebi hayatlarında publisistika önemli bir yer tutmuştur. Onlar 19. – 20. yy'da Rus publisistikasını önemli bir noktaya taşımışlardır.

Ülkemizde Tanzimat Döneminde (1839-1876) cemiyet hayatının bütün sahalarında yenileşme hareketi başlamıştı. Tanzimatın özellikle ikinci döneminde, (1856-1876) Türkiye'de çağdaş anlamda basın, buna bağlı olarak publisistika ortaya çıktı. 19. yy ilk yarısında Ali Suavi, Namık Kemal, Ziya Paşa, Ahmet Mithat ve Şemseddin Sami'nin publisistik yazılarında devrin en aktüel, siyasi-sosyal, ekonomik, felsefi, ahlaki, etik, estetik vb. gibi problemlere yer verilir ve tahliller yapıldı. 19.yy'ın sonu 20.yy'ın başlarında M. Emin Yurdakul, Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Rıza Tevfik vb. gibi başarılı yazarlar devrin dertlerini, problemlerini yansıtan publisistik eserleriyle Türkiye'de bu türün gelişmesine hız vermiş, onu zenginleştirmişlerdir. İşte Tanzimatın ikinci döneminden başlayarak 19. yy'ın sonu 20.yy'ın ilk yarısında Türkiye ve Azerbaycan ilmi edebi çevrelerinde yakın ilişkiler kurulmaya başladı. Azerbaycan'da M. F. Ahundov, K. B. Zakir, H. B. Zerdabi, A. B. Hüseyinzade, A. B Ağaoğlu, H. Cavit, C. Memmedguluzade gibi önemli şahsiyetler, şair ve yazarlar Azerbaycan halkının bütün dertlerini dile getiren, gelişme ve ilerlemenin yollarını gösteren publisistik eserler vermişlerdir.

Cumhuriyet döneminde Türkiye'nin sosyal, edebi, ilmi çevrelerindeki yenileşme hareketinin 19.yy'ın ikinci yarısında ve 20.yy'ın başlarında Azerbaycan'ın edebi çevrelerine olan etkileri yadsınamaz. Azerbaycan Publisistikasının tarihi 16.yy'a kadar gitmektedir. Fuzuli'nin "Şikayetname"si publisistikanın en güzel örneklerinden biridir.

19. yy'ın ikinci yarısı ve 20. yy'ın başlarında İ. B. Gutgaşanlı, N.B. Vezirov, 20. yy'ın başlarında C. Cabbarlı, Ö. F. Nemanzade, M. E. Sabir, A. Hakverdiyev, M. S. Ordubadi; Sovyet döneminde S. Vurgun, M. Müşfik, M. İbrahimov, M. Hüseyin, R. Rıza, S. Rahman, İ. Efendiyev, B. Nebiyev, N. Babayev gibi büyük şair ve yazarlar ve Bahtiyar Vahabzade de güzel publisistik eserler vermişlerdir. Yazarların bu alandaki faaliyetleri Azerbaycan publisistikasını üslup ve sanat açısından ileri bir seviyeye taşıdı. Biz burada publisistika sahasında faaliyet gösteren yazar ve şairler üzerinde durarak, her şeyden önce şair olan B. Vahabzade'nin publisistik faaliyetinin rastlantı olmadığını, derin bir geçmişe sahip bir geleneğin devamı olduğunu anlatmaya çalıştık.

B.Vahabzade'nin publisistika dalındaki faaliyetinin tarihi geçen asrın 50 li yıllarında başlayarak günümüze kadar uzun bir yol kat etmiştir. Şairin sanat faaliyeti çok geniş ve zengindir. Büyük miktarda lirik-epik şiirlerin, tiyatro eserlerinin, hikâyelerin, monografi, ilmi ve ilmi-publisistik makalelerin yazarıdır. Toplumun geniş bir kesimine hitap eden bu çok yönlü sanat çalışmalarında publisistika önemli yer tutmaktadır.

Şair gazeteciliğin değişik alanlarında (siyasi, ahlaki-etik, analitik, sanat vb.) ve türlerde (mülakat, eleştiri, makale, fıkra, mektup vb.) değerli ve devrin güncel problemlerine değinen eserler ortaya koymuş, milli publisistika sanatını fikir, içerik, konu, dil ve üslup açısından çok daha zenginleştirmiştir.

Yazarın publisistikasını diğerlerinden ayıran özelliklerden biri de orijinalliği, estetik güzelliği ve ilmi-fikri bir bütün olarak kendinde yansıtması, canlandırması, okurlarının onda kendini bulmasıdır. 1976 yılında alim Bekir Nebiyev şairin makalelerini, publisist yazılarını kapsayan ilk kitabına yazdığı önsözde B. Vahabzade publisistikasının bu özelliğine dikkat çekerek **"elimizdeki makalelerin her sayfasında analitik alim fikri ile, zarif bir şairin kalp çırpıntıları duyulmakta ve fikrin etkisini artırmaktadır"**² diyor. B. Nebiyev sözlerine devam ederek fikrini şöyle toparlıyor: **"Bu publisistikanın başkalarından farkı, siyasi etkiyle bediiliği, başarıyla kendinde birleştirmesidir. Yeri geldikçe şiirlerinden, aynı zamanda kalem dostlarının şiirlerinden, tükenmez halk edebiyatı hazinesinden getirdiği örnekler şairin makalelerinin estetik seviyesini daha da yükseltir, eserlerine heyecanlı bir tesir verir."**³

B.Vahabzade publisistikasında bedii düşünce ve zevk ile, ilmi düşüncenin bir birini ahenkli şekilde tamamlaması ve bu birlikteliğin publisist yazının etki gücünü artırması şairin sanat faaliyetini araştıran uzmanlar tarafından defalarca ifade edilmiştir. Mesela: Azerbaycanlı bilim adamlarından N.Ceferov fikrini şöyle dile getiriyor: **"B. Vahabzade'nin tefekkürünün hem bedii, hem ilmi-felsefi, hem de publisistik düşüncesinin oluşmasında şüphesiz, çocukluk döneminden bu yana geçmiş olduğu "idrak mektebi" nin belli etkisi olmuş, o milli fikrin çeşitli sahalarını kendi şeceresinin imkanlarında ihtiva etmeye çalışmıştır."**⁴

² Nebiyev, Bekir, Ön Söz- Bəhtiyar Vahabzade, Sanatkar və zaman, B. Gençlik, 1976, say. 5

³ Nebiyev, Bekir, Ön Söz- Bəhtiyar Vahabzade, Sanatkar və zaman, B. Gençlik, 1976, say. 7

⁴ Ceferov, Nizami, Bəhtiyar Vahabzadə B."Azerbaycan", 1996, say. 12

Bedii publisistika, (edebi tenkid yazıları) B.Vahabzade publisistikasında çok önemli yer tutar. Bu, publisistikanın ayırt edici özelliğidir. İster kendinden önceki, isterse de içinde yaşadığı devrin edebiyat ve sanat problemleri yazarın fikir dünyasında orijinal şekilde dikkatle araştırılır ve orijinal fikirler ileri sürülerek tahliller yapılır. Burada edebi tenkid yazılarına, bedii publisistikanın bir dalı olarak bakmanın daha uygun olduğunu söylemek yerinde olur. 1944’de Fyodor Mihayloviç Dostoyevski bu fikre karşı çıkanlara itiraz ederek cevap olarak diyor ki: **“Yalnız her tenkitçi publisist olmalıdır; o anlamda ki, her tenkitçinin vazifesi kuvvetli ideale, kanaata sahip olmaktan ziyade, hem de kendi idealini yürütebilmelidir. Kendi idealini yürütebilme becerisi ise her bir publisistin esas görevidir.”**⁵

B.Vahabzade publisist yazılarında, edebi tenkit makalelerinde de hem klasiklere, hem de içinde yaşadığı çağdaş devrin edebiyatçı ve sanatçılarına karşı fikrini ifade etmiş, bu sanat adamlarının kendine has özelliklerini, açık ve canlı bir şekilde göstermiştir. Özellikle Türkiye’nin çağdaş ve klasik edebiyatçılarının sanat faaliyetine büyük sevgi ile baktığı bilinen bir gerçektir. Burada Özellikle Necip fazılın üslûp ve fikirlerine, Mehmet Akif’in fikirlerine ve ortaya koyduğu şiir tarzına münasebetini sık sık dile getirdiğini belirtmek gerekir.

B.Vahabzade publisistikasının konuları oldukça geniş ve zengindir. Bu publisistika ve onun problemleri, dünyanın problemlerine hor bakmayan bir milliliye, felsefi lirizme, şiirsel ilhama dayanır ve yazarın kaleminde fikir süzgecinden geçer. Ele aldığı problemler, konular oldukça güncel bir öneme sahiptir. Kalemiyle tarihin geçmiş zamanlarına göz atarken bile, değindiği meseleler yaşadığı çağdaş devrin problemleriyle tam örtüşen konulardır.

B.Vahabzade gençliğe büyük sevgi ve ümit ile bakıyor, onların uğurlarını sevinçle karşılıyor, yaptıkları güzellikleri görüp hemen değerlendiriyor, bazı kusurlarını görüp üzüyor, daha dikkatli davranmaları için onlara önemli tavsiyelerde bulunuyor, çözüm yolları gösteriyor.

B.Vahabzade publisistik eserlerinde, edebi tenkit yazılarında edebiyatın problemlerini büyük bir ilmi hassasiyetle araştırıyor. Edebiyatın esas meselesi olarak, üslûp, dil ve edebi sanata yer veriyor. Kelime ve dili sanat ustalığının kesin olarak tayin edici ayarı olarak ortaya koyuyor. **“Bazı durumlarda şair Bahtiyar’la, alim Bahtiyar’ın problemleri örtüşüyor. Bunlardan birini kaydederek yetiniyoruz. O da kelime ve dile bakışdır ki, B. Vahabzade’nin eserlerinde, monografilerinde, tenkidi ve publisistik makalelerinde de kendine has bir özelliğe sahiptir.”**⁶

Ünlü şairin sanat faaliyetinin diğer sahalarında olduğu gibi publisistikasında da vatan, vatanseverlik, milli varlık başlıca konudur. O, vatanın, vatan topraklarının, ana dilinin mukaddesliğini şiirlerinde ve publisist yazılarında da açık, net ve içten bir dille terennüm ediyor. **“Vatan sevgisi”** adlı makalesinde bu sevgiyi şöyle tarif ediyor: **“Vatan sevgisi insani duyguların en alisi, en yükseği ve en mukaddesidir. İnsan ait olduğu vatana sevmekle kendini, cemiyet karşısındaki görevini yerine getirmiş olur. Vatan ve halk duygularından mahrum olan şahıs bütün insani hislerden mahrumdur. Vatani seven insan hayatı sever, dünyayı sever. Çünkü o niçin yaşadığını, neyin namına çalıştığını bilir. Vatan sevgisi insana mukaddes bir gaye verir. Mukaddes gaye ise kalbe cesaret, kollara kuvvet, gözlere ışık verir.”**⁷

B.Vahabzade söz ve dile iki açıdan bakar: Bir yandan sanatkârlık, diğer yandan ise milliliğin remzi olarak; vatanın, milli varlığın ayrılmaz parçası olarak görür. Onun publisistik faaliyetini araştırırken buna bir daha şahit oluyoruz: **“B.Vahabzade vatan ve millet aşkını, ana dili sevgisini bir dağ gibi kalbinde taşımış ve bunu okurlarına vermeye çalışmıştır. Hak ve adalet yolunda karşısına çıkan bütün engellere rağmen yaptığı mücadeleden bir an bile vazgeçmemiştir.”**⁸

Sovyet rejiminin ağır baskıcı döneminde çeşitli vasıtalarla amansız baskılardan korunabilmek için satır altı anlamlarda bağımsızlık meselesini dile getiren, halkını bağımsızlık uğrunda mücadeleye çağırıyor. Ermeni tecavüzünü, azgın Ermeni milliyetçiliğini keskin bir dille, gerçekçi delillerle ortaya koyup mesnetsiz iddiada bulunan Ermenilerin bu iddialarının çürük ve temelsiz olduğunu ortaya koyuyor . Bağımsızlığın şahsi menfaatlere tercih etmemeyi ve önemini şu sözleriyle dile getiriyor: **“Yalnız bağımsızlığımızı elimizden çıkmasın. Bağımsızlığımızı midemizin isteklerine kurban etmeyelim. Biz bağımsızlığımızı korusak, en kısa sürede her şeyin yoluna gireceğine inanıyorum.”**⁹

⁵ Dostoyevskiy, F.M., Primeçanie, K statye N. Straxova “Vospominaniya ob Apollone Aleksandroviça Qrigoryeva” Polnoye sobraniye soçineniy, T.20, L., Nauka. Leningradskoye otdeleniye, 1980, say. 136

⁶ Seyidov, Yusuf. Şairin fikir dünyası, Bilik cemiyeti, 1985, say. 5

⁷ Vahabzade, Bahtiyar. Sanatkar və zaman. Gençlik, 1976, say. 211

⁸ Gündoğdu, Bayram. Ön Söz Vahabzade, Bahtiyar. Soru İşareti. İstanbul, 2002, say.7

⁹ Vahabzade, Bahtiyar. Zaman ve Men Bakı, Azereşir, 1999. say.184

Bahtiyar Vahabzade'ye göre başımıza gelen belalardan kurtulmasının yolu Türk dünyasının birliğindedir. 21-22 Mart 1993'te Antalya'da yapılan "Türk Devlet ve Topulukları Dostluk, Kardeşlik ve İşbirliği Kurultayı"nda temsilciler adına söylediği son sözde şöyle diyor: "**Şimdi yalnız Azerbaycan'da değil, Dünyanın bir çok ülkesinde Türk kanı akıtılıyor. Bu kanın önünü ise yalnız bizim birliğimiz kesebilir.**"¹⁰

Eğitim meselesine Azerbaycan'ın ve bütün Türk Dünyası'nın mutlu geleceğinin en mühim şartı olarak bakıyor, yüksek seviyeli, milli şura sahip aydınların yetiştirilmesini, çağdaş eğitim sisteminin uygulanmasının bu günün ve geleceğin talebi olarak görüyor. Bahtiyar Vahabzade Sovyet dönemi kalıntısı olan Azerbaycan eğitim sistemindeki ezbercilik sistemini zararlı bir öğreti olarak niteleyerek hayatla iç içe olan, bugüne, yarına ayak uyduran bir öğretim sistemini savunur: "**öğretmenler çocuklarımıza milli benliklerini idrak ettirmeli, onlara bağımsız düşünmeyi öğretmeliler.**"¹¹ Bununda devletin eğitime önem vermesiyle gerçekleşeceğine inanır. Diğer yandan üzerinde durduğu bir başka konuda eğitimin ana dilinde yapılmasıdır: "**Mili şuurun şekillenmesinde ve kişinin kendini kavramasında ana dilde eğitimin önemini ispat etmeye gerek yoktur. Fertlerin yetiştirilmesinde eğitimin anadilde olmasının gerekliliği hakkında dünyanın büyük düşünür ve eğitimcileri ciltlerle kitap yazmışlardır.**"¹²

Büyük şair zamanın siyasi, ekonomik, sosyal, ahlaki problemlerinin en ince teferruatına kadar iner, aynı zamanda çözüm yollarını söyler. Onu da söyleyelim ki, gecen asrın 80 li yıllarının sonları 90 lı yılların başlarında publisist yönü daha kabarık şekilde belirmiştir. Bu yıllarda biz O'nun şahsında Azerbaycan'ın bıkmak nedir bilmeyen publisist-sosyal hizmet adamını görüyoruz. "**50-60'lı yıllarda şair Vahabzade, 70-80'li yıllarda Filozof B. Vahabzade, ne kadar ünlü olduysa 80'li yılların sonu, 90'lı yılların başlarından itibaren toplum adamı gazeteci B. Vahabzade o kadar üne kavuşmuştur...**"¹³ O, lirik şairden publisist, sosyal şairliğe kadar, mücadeleler, savaşlarla dolu çileli bir ömür yaşıyor.

Felsefilik B.Vahabzade'nin çok yönlü faaliyetinin kendine has özelliğidir. Felsefi lirizm, felsefi tefekkür, analitik düşünce tarzı, açık, canlı ifade ve ilmi gözlem B.Vahabzade'nin sanat faaliyetinde armonik bir bütünlük oluşturmaktadır. "**B.Vahabzade'nin felsefesi onun şiirlerinden publisistikasına, ictimai siyasi faaliyetine geçiyor, genellikle bütün olarak kendini ifade etmesine felsefi bir ağırlık kazandırıyor...**"¹⁴

B.Vahabzade publisistikası sanat bakımından bir mükemmellik arz eder. O, Avrupa, Rusya, Türkiye ve Azerbaycan'ın çağdaş publisistik ananelerinden faydalanarak hem problematika, hem de sanat bakımından orijinal bir publisistika ortaya koymuştur. Başvurduğu her alan kendine, özgürlüğüne uygun olarak yazılarını ilginç konu ve kompozisyonda, takdim ederek maksadına ulaşmıştır.

B.Vahabzade publisistikasının dil ve üslup özellikleri çok renklidir. Her edebî tarzın taşıdığı sosyal fonksiyonu göz önünde bulundurarak elverişli üsluplar seçmiş, halk deyimlerinden, manilerden, nükteli söz ve ifadelerden beceri ile yararlanmış, bu da yazının açık, düzgün ifadeliliğini, cazibesini, yükseltmiştir. Genellikle, B.Vahabzade publisistikası canlı ve düzgün ifadeliliği ile kendine has bir özelliğe sahiptir. Bunu "**Yıllar ve Nağmeler**" makalesinde daha net görüyoruz: "**Yılın sonunun aralık ayının son günleri olduğunu kim söyleyebilir? Yine bütün günlerin, ayların, yılların hacmi, sınırı, ve değerinin bir olduğunu kim söyleyebilir? Bu soruları yüreği zengin, hisli Azerbaycan Halkı şöyle cevaplandırmıştır:**

**Azizim bin aya değer
Kışın bin aya değer
Yıl var, bir güne değmez
Gün var, bin aya değer.**

Vaktini aylara ve yıllara göre ölçen insanın zaman kavramı üzerine anlayışını halk ne kadar güzel anlatmıştır. Ömür var; ilkbaharında kemale erer. Ömür var; kışında da henüz bir çocuk gibi yetişkinleşemiyor. Ömür var; ilkbaharı gelmeden, kışı gelir. Ömür var; kışında da ilkbaharını yaşar. Öylede yıl var; bütün güzelliği sefası ilkbaharında biter. Yıl da var; kendisi biter, sözü bitmez."¹⁵

¹⁰ Vahabzade, Bahtiyar. Vatan, Millet, Anadili. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, 1999, say. 102

¹¹ Vahabzade, Bahtiyar. Zaman ve Men Bakı, Azərşeyr, 1999. say.143

¹² Vahabzade, Bahtiyar. Vatan, Millet, Anadili. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, 1999, sayfa 77

¹³ Cəfərov Nizami, Bəxtiyar Vahabzadə B."Azərbaycan", 1996, say.55

¹⁴ Cəfərov Nizami, Bəxtiyar Vahabzadə B."Azərbaycan", 1996, say. 44

¹⁵ Vahabzadə, Bahtiyar. Sanatkar ve zaman. B. Gençlik, 1976, say. 80

B.Vahabzade publisistikası konu bakımından zengin ve geniş olup, mükemmel bir sanat örneğidir. Bu publisistika uzun yıllar Sovyet rejiminin ağır baskısı altında yaşamasının Azerbaycan'ın sosyal, siyasi, ahlaki, etik ve zengin maneviyatının bağımsızlık uğrunda mücadelelerinin, nihayet milli bağımsız devlet kuruculuğu tarihinin aynasıdır. Azerbaycan'ın parlak geleceğine giden yollara ışık tutmaktadır.

B.Vahabzade publisistikası bütün yüksek keyfiyetleri ile Azerbaycan'ın milli publisistikasında yeni bir merhale ortaya koymuştur.